

Comparative Legilinguistics

vol. 38/2019

DOI : <http://dx.doi.org/10.14746/cl.2019.38.2>

REFERENCYJNA TRANSPARENTNOŚĆ MOTYWOWANYCH NAZW ORGANÓW PAŃSTWOWYCH W PRZEKŁADACH

ŁUKASZ ILUK, doktor

Wyższa Szkoła Finansów i Prawa, Dziekanat Wydziału Prawa, ul.
Tańskiego 5, 43-382 Bielsko-Biała
lukasz@iluk.katowice.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1741-8350>

Abstrakt: Przedmiotem analizy są adekwatność i jasność motywowanych nazw organów państwowych w przekładach aktów ustrojowych. W celu ustalenia stopnia adekwatności rozpoznania przedmiotu odniesień nazw w wyjściowym systemie prawnym przeprowadzono badanie sondażowe. Jego wynik pozwala na sformułowanie wniosku, że w systemach nieprzystających dosłowny przekład nazw organów może być referencyjnie pusty nawet dla osób z wiedzą dziedzinową. Generalnie można przyjąć, że właściwa identyfikacja zawartości referencyjnej (denotatu) z daną nazwą determinowana jest poziomem wiedzy o nazwanym przedmiocie w wyjściowym systemie prawnym. Znacznym ułatwieniem w dekodowaniu znaczenia nazw własnych organów państwowych okazuje się przekład funkcjonalny.

Słowa kluczowe: tłumaczenie tekstów prawnych, przekład nazw własnych, przekład nazw organów publicznych, transparentcja referencyjna

**REFERENTIAL TRANSPARENCY OF MOTIVATED PUBLIC AUTHORITIES'
NAMES IN TRANSLATIONS**

Abstract: The paper focuses on adequacy and clarity of motivated public authorities' names in translation of constitutional acts. In order to assess the adequacy level of identification of the authorities' name references in the source legal system, a survey has been conducted. Its results allowed to conclude, that literal translation of authorities' names in incompatible systems can be referentially empty, even for persons with field knowledge. However, it can generally be assumed, that the sufficient identification is determined by an adequate level of knowledge about the given subject (entity) in the source legal system. It is functional translation that offers a significant simplification in the process of decoding the terms used to denote authorities' names.

Keywords: legal acts' translation, invented names' translation, translation of public authorities' names, referential transparency

Wstęp

Źródłem wiedzy o ustrojach innych państw w szczególności dla parlamentarzystów, prawników, historyków, politologów, dziennikarzy i studentów różnych kierunków są m.in. publikacje Wydawnictwa Sejmowego poświęcone szeroko rozumianemu parlamentaryzmowi, na które składają się także przekłady konstytucji obcych państw¹. Do tej pory wydawnictwo to opublikowało tłumaczenia konstytucji około 50 państw świata. Jak wiadomo, w aktach ustrojowych powołuje się szereg organów o różnych funkcjach, kompetencjach i nierzadko określonych przez ustrojodawcę procedurach działania. Tymi kwestiami zajmują się ww. grupy zainteresowanych.

---

1 Strona internetowa Wydawnictwa Sejmowego: <https://wydawnictwo.sejm.gov.pl/> (dostęp 15.08.2018 r.).

Adekwatny przekład nazw organów państwowych stanowi dla tłumacza poważny problem ze względu na konieczność oddania specyfiki ustrojowej oraz kulturowej (w tym w szczególności kultury prawnej) danego państwa. Ponadto należy uwzględniać różnice w nazewnictwie z jednoczesnym zachowaniem transparentności referencyjnej. Z powyższych względów jeszcze trudniejszym zadaniem jest przekład konstytucji krajowych państw sfederalizowanych, ponieważ z uwagi na niekiedy daleko idącą autonomię i unikatową tradycję tego typu podmiotów, tłumacz ma do czynienia z terminologią nie tylko specjalistyczną, ale także niepowtarzalną i znacznie odbiegającą od standardów ogólnojęzykowych.

1. Cechy nazw organów państwowych

Nazwy organów państwowych powoływanych w akcie ustrojowym mogą być nazwami prostymi, czyli słowotwórczo niemotywowanymi, np. Sejm, Knesset, Duma, lub nazwami złożonymi z dwóch lub więcej wyrazów, np. Rada Ministrów, House of Commons (Izba Gmin), Bundestag. Proprialne wyrażenia nazwowe cechuje (Czerny 2011: 34-35):

- (i) jednoznaczność, tzn. nazwa odnosi się do jednego desygnatu²,
- (ii) arbitralność, tzn. nazwy organów państwowych powstają w wyniku jednostkowego aktu nominacyjnego, np. w trakcie uchwalania aktu ustrojowego danego kraju lub ustawowego powoływania nowego urzędu,
- (iii) niezależność od kontekstu, tzn. nazwa jest na stałe przypisana do danego desygnatu i tym samym nie zależy od sytuacji lub kontekstu,
- (iiii) trwałość, tzn. utworzona nazwa jest przyjmowana z reguły na długi czas, a nie tworzona na doraźne potrzeby komunikacyjne.

W przeciwieństwie do nazw prostych (jednoelementowych), które nie mają znaczenia leksykalnego, a swój związek z denotatem przekazują niejawnie, nazwy motywowane wyrażają w różnym stopniu

---

² Zdarzają się nazwy wielodesygnatowe, które można potraktować jako homonimy nazweczne, np. Praga jako stolica Czech i dzielnica Warszawy.

znaczenie realne wynikające z semantyki jej składników, czyli treść językową nazwy, cechy definicyjne lub denotację (Czerny 2011: 172-173). W każdym przypadku rozumienie nazwy własnej wymaga posiadania wystarczającego zasobu wiedzy o nazwanym przedmiocie. Ponadto każda kultura prawna wykształciła własne struktury nominacyjne, charakteryzujące się specyficznym wyborem składników leksykalnych oraz sposobem ich zespolenia (Iluk 2000: 202).

2. Podejścia do tłumaczenia nazw organów państwowych

W literaturze translacyjnej mało jest publikacji, w których tłumacze przedstawiliby swoje refleksje na temat wyboru strategii dokonanych przez siebie przekładów oraz sposobów poszukiwania konkretnych rozwiązań translacyjnych w tym zakresie. W kwestii przekładu nazw własnych ścierają się dwa wykluczające się stanowiska. Jedni uważają, że nazwy własne są nieprzekładalne. Inni twierdzą, że nie jest to ich cecha inherentna. Kwestia wyboru strategii tłumaczenia nazw organów państwowych w aktach ustrojowych sprowadza się generalnie do dwóch możliwości: pozostawienia nazw oryginalnych lub zastąpienia ich stosownym odpowiednikiem w języku docelowym. Pierwsza możliwość cechuje przekład egzotyzujący. Przykładem takiego tłumaczenia, tj. zachowującego oryginalne, tzn. obcojęzyczne nazwy organów lub instytucji języka wyjściowego systemu prawnego w tekście docelowym, jest przekład art. 13 ust. 2 pkt 2 Konstytucji Irlandii.

Przykład 1. Art. 13 ust. 2 pkt 2 Konstytucji Irlandii

Prezydent ma prawo, kierując się własnym uznaniem, odrzucić propozycję rozwiązania Dáil Éireann, złożoną przez Taoiseach, który tracił poparcie większości Dáil Éireann. (Grabowska 2006: 40).

Lektura tego przepisu przekonuje, że bez odpowiedniej wiedzy specjalistycznej, tj. wiedzy o obcojęzycznym znaku i ewentualnie desygnacie, zacytowany przekład jest niejasny i tym samym mało zrozumiały. Użyte w przekładzie egzonimy sprawiają, że odesłania do ich desygnatów są dla czytelnika referencyjnie nietransparentne.

W drugim przypadku tłumacz może wybrać strategię kalkowania lub poszukać ekwiwalentu funkcjonalnego. Na przykład w przekładzie konstytucji Szwajcarii, dokonany przez Zdzisława Czeszejko-Sochackiego (2000: 31 i 34), używa się nazw organów państwowych *Zgromadzenie Federalne (Bundesversammlung)*, *Rada Narodowa (Nationalrat)* i *Rada Kantonów (Ständerat)*, które wiernie odwzorowują ich strukturę i motywację w języku wyjściowym. Zostały one zatem skalkowane ze ścisłym zachowaniem zasady ekwiwalencji formalnej. W tym kontekście warto przypomnieć spostrzeżenie Susan Šarčević (1990: 160). Na podstawie swoich badań doszła do wniosku, że tłumacze z krajów, których języki nie są powszechnie znane, wykazują silną preferencję do zapożyczenia lub kalkowania terminologii i składni języka wyjściowego. Pogląd ten potwierdzają badania Reginy Solovej (2013: 208), w których poddała analizie 152 tłumaczenia tekstów występujących w obrocie międzynarodowym dokonane przez polskich tłumaczy przysięgłych języka francuskiego. Potwierdziły one, że wyraźnie preferowane jest przez nich podejście źródłopodobne. Przekłady takie cechuje zdecydowana przewaga norm tekstów źródłowych nad normami akceptowalności w tekstach docelowych. Jak to wykazałem w innej publikacji (Iluk 2017: 539), strategia ta ma wiele pozornych zalet. Przekład dosłowny (literalny)

- (i) daje się łatwo zweryfikować poprzez prostą retranslację,
- (ii) nie wymaga pogłębionej wiedzy o wyjściowym i docelowym języku prawnym,
- (iii) nie wymusza żmudnych poszukiwań odpowiedników funkcjonalnych za pomocą np. mikroporównań,
- (iv) utrwała wiarę w mit słownika³.

Zdaniem Barbary Kielar (2003, s. 131) poważną wadą przekładów dosłownych jest to, że mogą wywołać u odbiorców wtórne fałszywe skojarzenia co do istoty instytucji funkcjonujących w lingwokulturze źródłowej. W przypadku nazw organów państwowych ma to miejsce wtedy, kiedy skalkowana nazwa w docelowym systemie

---

3 Według Krzysztofa Hejwowskiego (2006: 24) mit słownika to "przekonanie niektórych naiwnych użytkowników o tym, że słowniki podają nam ekwiwalenty tłumaczeniowe danych jednostek leksykalnych języka wyjściowego. Wystarczy wziąć taką gotową cegiełkę ze słownika dwujęzycznego i wetknąć ją w odpowiednie miejsce tekstu docelowego."

prawnym jest znana, ale określa zupełnie inną kategorię organu. Problem ten ilustruje nazwa jednej z równorzędnych izb parlamentu szwajcarskiego *Nationalrat* i jej przekład na język polski *Rada Narodowa*, użytej ww. przekładzie konstytucji Szwajcarii (Czeszejko-Sochacki, 2000: 31 i 34). Problem z prawidłowym odczytaniem jej funkcji referencyjnej wynika z faktu, że nazwą *rada narodowa* określano do 1989 r. w polskim systemie prawnym terenowe organy władzy państwowej od gminy do województwa, a nie organ legislacyjny. Prawnik, Patryk Rejs (2016: 169-170), akceptuje przekład dosłowny pod warunkiem, że wyraża cechy prawne danej instytucji, a nie tylko semantykę jej składników nazwotwórczych. Można zatem przyjąć, że kalkowanie jest metodą adekwatną, jeśli desygnaty nazw w wyjściowym i docelowym systemie prawnym pełnią co najmniej podobną funkcję. Decydujące jest tu kryterium wspólnego minimum funkcjonalnego.

Kalkowane nazwy organów państwowych w tekście docelowym miewają tę wadę, że dla odbiorcy tłumaczenia są często mało czytelne lub nawet wręcz referencyjnie nietransparentne. Taka praktyka ma miejsce wtedy, kiedy odniesienia przełożonej nazwy do jej denotatu w wyjściowym systemie prawnym nie można ustalić w oparciu o wiedzę merytryczną w systemie języka docelowego. Dotyczy to w pierwszym rzędzie neologizmów, czyli takich nazw, które zostały utworzone na potrzeby przekładu. Status neologizmu ma na przykład nazwa wyekscerpowane z ww. tłumaczenia Konstytucji Szwajcarii *Rada Federalna (Bundesrat)*. W oparciu o jej składniki leksykalne i ewentualnie wiedzę ustrojową państw niemieckojęzycznych można ją kojarzyć z organem legislacyjnym. W przypadku ustroju Szwajcarii jest to jednak nazwa organu wykonawczego, czyli rządu federalnego. Interpretacja pierwsza potwierdzałaby nieadekwatność skojarzonego odniesienia z funkcją denotatu w wyjściowym systemie prawnym.

Przekład nazw bazujący na zasadzie ekwiwalencji funkcjonalnej zakłada istnienie organów lub innych instytucji w dwóch różnych systemach prawnych, których funkcje są co najmniej podobne. Pokrywanie się funkcji wynika m.in. z faktu, że niektóre porządki prawne są zbliżone do siebie kulturowo i historycznie oraz stosują podobne rozwiązania prawne. Adekwatność przekładu zależy w takich przypadkach od posiadania odpowiedniej pozajęzykowej wiedzy specjalistycznej (Gizbert-Studnicki 2001: 54-55). Wskazany tu problem ilustruje zaproponowany przez autora artykułu funkcjonalny przekład

ww. art 13 ust. 2 pkt 2 Konstytucji Irlandii z szykiem wyrazów dostosowanym do norm języka polskiego.

Przykład 2. art 13 ust. 2 pkt 2 Konstytucji Irlandii

Prezydent, kierując się własnym uznaniem, ma prawo odrzucić propozycję rozwiązania Izby Reprezentantów złożoną przez Premiera Irlandii, który utracił poparcie większości Izby Reprezentantów.

Zaproponowane tłumaczenie tego przepisu pokazuje, że przekład funkcjonalny, uwzględniający dodatkowo reguły składniowe języka docelowego, wyraźnie zyskuje na klarowności i zrozumiałości. Bezsporną zaletą takiego przekładu jest większa transparentność referencyjna przełożonych nazw.

3. Weryfikacja transparentności znaczeń desygnacyjnych nazw organów państwowych występujących w przekładach aktów ustrojowych na język polski

Zdaniem zespołu pracującego nad standaryzacją dwujęzycznej (niemieckojęzycznej i włoskiej) terminologii prawnej i prawniczej w Południowym Tyrolu warunek transparentności referencyjnej jest spełniony, jeśli "the meaning of the term is immediately clear" i/lub "the elements of the term immediately suggest the concept behind the term" (Chiocchetti, Ralli i Stanizzi 2013: 15-16). W takim znaczeniu będziemy stosować to pojęcie w dalszej części artykułu.

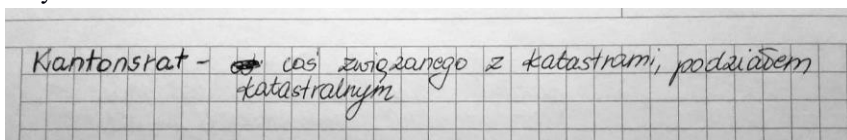
Kwestie transparentności odniesień przełożonych nazw nie były dotychczas przedmiotem szczegółowych badań translacyjnych. Nikt też do tej pory nie spróbował empirycznie ustalić, jakie problemy interpretacyjne lub asocjacyjne ma potencjalny odbiorca użytych nazw własnych w translacie. Wyniki takiego badania mogłyby dostarczyć empirycznych argumentów do uzasadnienia optymalnego podejścia translacyjnego. W celu wykazania wpływu podejścia translacyjnego na transparentność znaczeń desygnacyjnych przełożonych nazw organów państwowych na język polski przeprowadziłem w 2017 r. w ramach moich zajęć badania sondażowe, w których uczestniczyli studenci V roku

na kierunku Prawo. Można przyjąć, że jest to grupa osób, która posiada znacznie wyższy poziom wiedzy prawnej niż przeciętny obywatel. Ma ona też większe doświadczenie w apercpcji tekstów prawnych, co powinno być pomocne w uruchomianiu procesów interpretacyjnych lub asocjacyjnych podczas odbioru przełożonych nazw niemieckojęzycznych na język polski. Do zadania interpretacyjnego wybrałem motywowane nazwy szwajcarskich organów państwowych, których struktura leksykalna zawiera elementy znaczące. Nazwy motywowane są nazwami złożonymi z co najmniej dwóch wyrazów, z których jeden określa prawną kategorię danej instytucji, a drugi cechy odróżniające ją od innych należące do tej samej kategorii, por. *Nationalrat*, *Ständerat*, *Kantonsrat*, *Stadtrat*, *Gemeinderat*. Zgodnie z niemieckimi regułami słowotwórczymi człon określany *-rat* określa kategorię danej instytucji, a człony określające wymienionych nazw terytorialny zakres działania, tj. kraju, kantonu, miasta lub gminy. Wyżej wymienione cechy sprawiają, że funkcja referencyjna nazw słowotwórczo motywowanych powinna być czytelna bez kontekstu. Z tego względu w przeprowadzonym badaniu nazwy organów zostały przedstawione bez kontekstu. W przeprowadzonym sondażu chodziło o ustalenie, czy i w jakim stopniu adept zawodu prawniczego w oparciu o posiadaną wiedzę i zawartość leksykalną podanej nazwy jest w stanie prawidłowo zidentyfikować jej znaczenie desygnacyjne, skojarzyć ją z jakąś funkcją lub określonym systemem prawnym.

W pierwszej fazie tego badania grupa około 20 studentów miała za zadanie indywidualnie i anonimowo wypisać skojarzenia z obcojęzycznymi nazwami podanymi na tablicy. Były to oryginalne nazwy organów ze szwajcarskiego systemu prawnego. Jak wiadomo, nazwy w oryginalnym brzmieniu występują w tłumaczeniach egzotyzujących. Wymienione skojarzenia miały udokumentować stopień rozumienia ich znaczenia desygnacyjnego lub sposób interpretacji. Jako input użyłem m.in. nazwę *Kantonsrat*. Określenie to okazało się dla wszystkich uczestników eksperymentu referencyjnie puste, tzn. bez stosownej wiedzy nie potrafiono odnieść tej nazwy do jej denotatu. Co więcej, nawet wyraz kanton nie został skojarzony z ustrojem szwajcarskim. Incydentalnie skojarzono podaną nazwę z historyczną nazwą rejestru gruntów ze względu na jakieś subiektywnie odczuwane podobieństwo w obrazie graficznym.

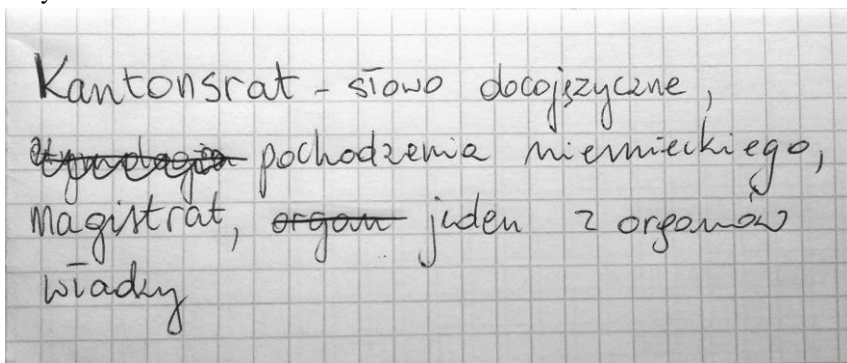

Przykład 3. Kantonsrat

Najbardziej wyróżniająca się odpowiedź na to pytanie w całej grupie badanych, chociaż nie dotyczyła istoty problemu, miała następującą treść:

Przykład 4. Kantonsrat

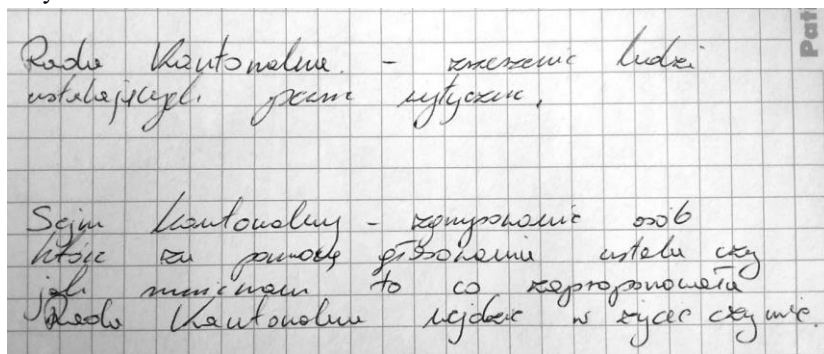

W tym przypadku nazwa została zidentyfikowana jako obca, a nawet skojarzona z niemieckojęzyczną kulturą prawną. Człon nazwy złożonej *-rat* uaktywnił asocjację z historycznym określeniem organu wykonawczego gminy, jakim był *magistrat*. Ponadto powiązano nazwę z organem władzy, nie określając przy tym jego funkcji.

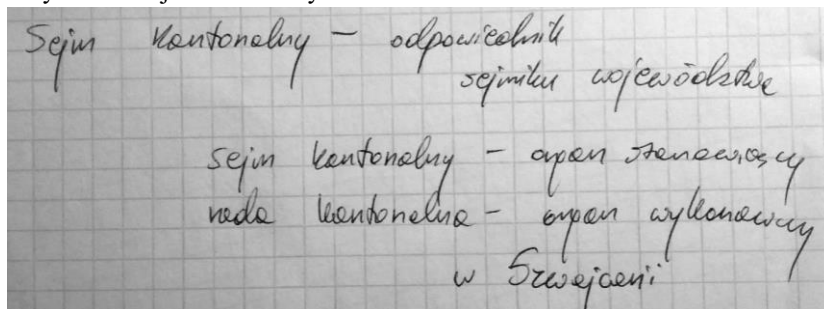
W drugiej fazie tego badania sondażowego brała udział inna, liczebnie podobna grupa studentów V roku, na tym samym kierunku studiów. Zadanie do wykonania polegało na podaniu skojarzeń z przetłumaczonymi nazwami tego samego organu na język polski, o czym nie wiedzieli uczestnicy eksperymentu. Celem było sprawdzenie, z jakimi funkcjami ustrojowymi adepci prawa kojarzą nazwę tego samego organu w przekładzie dosłownym i funkcjonalnym. Zadanie realizowano anonimowo i indywidualnie. W postawionej hipotezie badawczej założyłem, że przekład funkcjonalny nazwy jest semantycznie bardziej transparentny i umożliwi właściwe skojarzenia referencyjne. Wyniki

tego eksperymentu ilustrują wybrane skojarzenia do pary nazw *Rada Kantonalna* i *Sejm Kantonalny*, których desygnat (organ) jest ten sam.

Przykład 5. Rada Kantonalna

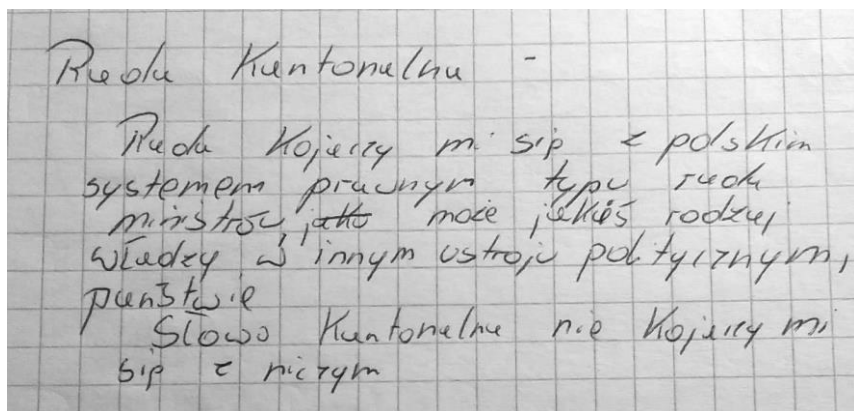
Przykład 6. Sejm Kantonalny

Analiza wyników potwierdziła moje przypuszczenia. Zaledwie w jednym na około 20 przypadków uznano, że chodzi o ten sam organ, ale nie wskazano funkcji. Najczęściej jednak, jeśli w ogóle podawano sensowne odpowiedzi, utożsamiano *Radę Kantonalną* z funkcjami wykonawczymi, a *Sejm Kantonalny* z prawodawczymi. Skojarzenia te są o tyle uzasadnione, że w języku polskim polisemicznym wyrazem *rada* określa m.in. zespół ludzi wybranych przez pewną grupę lub powołanych przez władzę do pełnienia określonych zadań (Słownika języka polskiego PWN online), a zgodnie ze Słownikiem języka polskiego (online) to rodzaj instytucji doradczej, grupa osób obradująca nad czymś. Natomiast w języku niemieckim wyraz *Rat* w interesujących nas tekstach

aktualizuje znaczenia *gremium realizujące zadania administracyjne lub legislacyjne*. Jest to znaczenie, które polski wyraz *rada*, notabene zapożyczony z języka niemieckiego, nie aktualizuje w żadnym kontekście. Jest to zatem oczywisty powód, który wyjaśnia, dlaczego przełożone nazwy z członem *rada* nie kojarzą się w języku polskim z organem legislacyjnym.

Interesująca jest szczególnie poniższa odpowiedź, w której, kierując się motywem nazwotwórczym *rada*, podjęto częściowo udaną próbę wskazania ekwiwalentnego desygnatu skalkowanej nazwy w docelowym systemie prawnym.

Z wyników przeprowadzonego badania sondażowego daje się sformułować ogólny wniosek, że literalnie przełożone nazwy motywowane nie zawsze dostarczają odbiorcy niezbędnych informacji do jednoznacznego określenia ich funkcji referencyjnych bez konieczności odwoływania się do źródeł pomocniczych lub analizy systemowej aktu normatywnego. Natomiast informacja referencyjna przetłumaczonych nazw zgodnie z zasadami ekwiwalencji funkcjonalnej była na tyle transparentna, że skojarzenia desygnatowe były w miarę poprawne. Wyniki sondażu w pełni potwierdziły zatem tezę Barbary Kielar (2003: 131-132), że przekład dosłowny najczęściej nie wywołuje u adresatów żadnych skojarzeń albo niewłaściwe co do istoty nazwy instytucji lingwokultury L1. Uzyskane wyniki rozwiązują również dylemat Eriki Worbs (2004: 417), która – omawiając możliwości przekładu nazw instytucji państwowych – zastanawia się nad racjonalnością wyboru

między dosłownym tłumaczeniem nazwy własnej a przekładem bazującym na ekwiwalencji funkcjonalnej⁴. Dyskutowany problem ilustruje przekładem nazwy polskiego organu państwowego *Najwyższa Izba Kontroli*. Na język niemiecki można ją przełożyć za pomocą frazy *Oberste Kontrollkammer* lub funkcjonalnego odpowiednika jako *Oberster Rechnungshof*, ponieważ niemiecka instytucja ma podobne zadania i uprawnienia. Pierwsza nazwa na płaszczyźnie leksykalnej odwzorowuje wiernie strukturę motywacyjną polskiego organu, druga różni się motywacją słowotwórczą, tj. semantyką poszczególnych składników. Zwolennicy poglądu, że przekład tekstów prawnych nie powinien zacieierać związku z kulturą języka źródłowego, a szczególnie z terminologią wyjściowego systemu prawnego, optowaliby zapewne za nazwą skalkowaną, ponieważ jednoznacznie wskazuje na obcą proveniencję nazwanego denotatu. Z tego punktu widzenia wierność oryginałowi uznaje się za jeden z ważniejszych wskaźników jakości przekładu. Kwestia lojalności nie jest tu brana pod uwagę. Lojalność Christiane Nord (1993: 18) ujmuje jako rodzaj odpowiedzialności tłumacza wobec stron związanych z tłumaczeniem, tj. autora tekstu, zleceniodawcy i/lub adresata przekładu:

Die Verpflichtung zur ‚Loyalität‘ bedeutet, dass Übersetzer und Übersetzerinnen gegenüber ihren Handlungspartnern, also sowohl gegenüber den Auftraggebern und den Zieltextempfängern als auch gegenüber dem Autor/der Autorin des Ausgangstexts, in der Verantwortung stehen.

Lojalność, a dokładniej odpowiedzialność wobec zleceniodawcy i finalnego odbiorcy tłumaczenia tekstu prawnego implikuje – moim zdaniem – szczególną dbałość tłumacza o zrozumiałość przekładu,

---

4 W tym miejscu warto zauważyć, że w polskich udomowiających przekładach aktów prawnych nie ma ani obowiązku, ani zwyczaju podawania w nawiasach nazwy oryginalnej. Takie rozwiązanie należałoby rozważyć i ewentualnie usankcjonować w praktyce translacyjnej. Jego zaletą jest to, że odbiorcy tłumaczenia sygnalizuje odrębność kulturową danej nazwy, umożliwia bezproblemową retranslację, a zainteresowanej osobie stwarza możliwość łatwej identyfikacji stosownych przepisów w wyjściowym systemie prawnym. Pogląd ten podzielają także prawnicy, m.in. jeden z recenzentów tego artykułu, który w swojej recenzji trafnie zauważa, że takie rozwiązanie „pozwala odbiorcy zrozumieć istotę rzeczy, a jednocześnie nie zamyka drogi do dalszych poszukiwań, jeżeli wymaga tego sytuacja”.

a w przypadku tłumaczenia nazw organów państwowych o ich transparentność referencyjną⁵. Podobny pogląd ma również Barbara Kielar. Powołując się na teorię relewancji w przekładzie, opowiada się za optymalną skutecznością komunikacyjną translatu i tym samym zachowaniem interesu odbiorcy finalnego (Kielar 2013: 85). Przekład jej zdaniem ma być "jasny i brzmieć naturalnie w tym sensie, że nie ma być niepotrzebnie trudny do zrozumienia" (Tamże: 86). Tego warunku nie spełniają w przekładzie egzonymy lub referencyjnie nietransparentne kalki językowe.

Wyniki przeprowadzonego sondażu, publikacje niezwykle krytycznie oceniające zrozumiałość dokonanych przekładów unijnych aktów normatywnych na język polski (Por. Dudek & Bochowicz 2011; Porzycki 2014; Matulewska 2014), a przede wszystkim poniesione już negatywne skutki prawne z tego powodu, potwierdzają jednoznacznie, jak ważną kwestią jest lojalność/odpowiedzialność tłumacza wobec finalnego odbiorcy przekładu. Uwaga ta dotyczy w szczególności sposób przekładu nazw organów państwowych.

Bibliografia

- Dudek, Jerzy i Michał Bochowicz. 2011. Tłumacze utrudniają interpretację prawa unijnego. *Gazeta prawna*, 20 grudnia 2011.
- Dunaj, Katarzyna. 2010. Demokracja bezpośrednia w Republice Weimarskiej (Regulacje konstytucyjne i praktyka ustrojowa). W *Konstytucja - ustrój polityczny - system organów państwowych: prace ofiarowane profesorowi Marianowi Grzybowskiemu*, red. Sławomir Bożyk i Adam Jamróż, 139-152. Białystok: Temida 2.

---

5 Wprawdzie zleceniodawca arbitralnie może określić funkcję przekładu, ale zdaniem G. Hebenstreita (Terminus 1997: 101) tłumaczenie tekstów prawnych dla nie-prawników nie jest powszechną praktyką, ponieważ rzeczywistym adresatem nawet osobistych dokumentów nie jest bezpośredni zleceniodawca, lecz fachowiec, przy pomocy którego chce osiągnąć konkretne cele.

- Edelmann, Gerhard. 2012. Gesetzessprache, Normativität und Übersetzung am Beispiel von Strafgesetzbüchern der Romania. W *Trans-kom* 5 [2]: 190-210.
- Gizbert-Studnicki, Tomasz. 2001. Problem przekładu tekstów prawnych. Dziedzictwo prawne XX wieku. W *Księga pamiątkowa z okazji 150-lecia TBSP UJ*, 41-54. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Grabowska, Sabina. 2006. *Konstytucja Irlandii*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Groot de, Gérard-Réne. 1990. Die relative Äquivalenz juristischer Begriffe und deren Folge für mehrsprachige juristische Wörterbücher. W *Translation and Meaning*, part 1, red. Marcel Thelen i Barbara Lewandowska-Tomaszczyk, 122-128. Maastricht: Euroterm.
- Groot de, Gérard-Réne. 2002. „Rechtsvergleichung als Kerntätigkeit bei der Übersetzung juristischer Terminologie”. W: *Sprache und Recht*, red. Ulrike Haß-Zumkher, 222-239. Berlin-New York.
- Hanappel, Peter i Ejan Mackaay. 1990. *New Netherlands civil code*. Deventer: Kluwer.
- Hebenstreit, Gernot. 1997. „Terminus – Weltbild – Intertextualität: Translatorische Überlegungen zu juristischen Fachtexten”. W *Text – Kultur – Kommunikation. Translation als Forschungsaufgabe*, 97-116. Tübingen: Stauffenburg.
- Hejwowski, Krzysztof. 2006. *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*. Warszawa: PWN.
- Iluk, Jan. 2000. Problemy tłumaczenia nazw instytucji publicznych z języka polskiego na niemiecki i odwrotnie. W *Problemy komunikacji międzykulturowej*, red. Barbara Kielar, Tomasz Krzeszowski, Jurij Lukszyn i Tadeusz Namowicz, 193-213. Warszawa: Graf-Punkt.
- Iluk, Łukasz. 2017. Wiedza o języku prawnym w kształceniu tłumaczy tekstów prawnych i prawniczych. W *Studia Niemcoznawcze* tom LIX: 527-544.
- Kielar, Barbara. 2003. TS w układzie międzynarodowej komunikacji zawodowej (na przykładzie tłumaczenia tekstów prawnych). W *Języki specjalistyczne 3. Lingwistyczna identyfikacja tekstów specjalistycznych*, red. Barbara Kielar i Sambor Gruzca, 121-133. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych UW.

- Kielar, Barbara. 2007. Wiedza specjalistyczna tłumacza – na przykładzie tekstów prawnych. W *Języki Specjalistyczne 7. Teksty specjalistyczne jako nośniki wiedzy fachowej* red. Małgorzata Kornacka, 19-33. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych UW.
- Kielar, Barbara. 2010. Drogi i bezdroża tłumaczenia tekstów prawnych. W *Publikacja jubileuszowa III. Lingwistyka stosowana – języki specjalistyczne – dyskurs zawodowy*, red. Aleksandra Waszczuk-Zin, 131-147. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych UW.
- Kielar, Barbara. 2013. *Zarys translatoryki*. Warszawa: IKL@.
- Lamarca Marquès, Albert. 2008. *Código Civil Alemán y Ley de Introducción al Código Civil*. Madrid/Barcelona/Buenos Aires: Marcial Pons.
- Linder, Wolf. 1996. *Demokracja Szwajcarska*. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Matulewska, Aleksandra. 2014. Horrorzy tłumaczeniowe czy tłumacze z piekła rodem? Czyli kilka słów o efektywności komunikacji interlingwalnej. W *Scripta Neophilologica Posnaniensia*. T. XIV: 101-118.
- Nord, Christiane. 1993. *Einführung in das funktionale Übersetzen: am Beispiel von Titeln und Überschriften*. Tübingen; Basel: UTB.
- Pieńkos, Jerzy. 2003. *Podstawy przekładoznawstwa. Od teorii do praktyki*. Kraków: Zakamycze.
- Porzycki, Marek. 2014. Lawina bełkotliwych przekładów, *Rzeczpospolita* 26 marca 2004.
- Rejs, Patryk. 2016. Instrumenty demokracji bezpośredniej w Republice Austrii ze szczególnym uwzględnieniem referendum konsultacyjnego. W *Instytucje demokracji bezpośredniej w praktyce*, red. Olga Hałub, Mariusz Jabłoński, Mateusz Radajewski, 169-170. Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Solová, Regina. 2013. *Norma i praktyka w przekładzie tekstów skonwencjonalizowanych*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT.
- Šarčević, Susan. 1990. Strategiebedingtes Übersetzen aus den kleineren Sprachen im Fachbereich Jura. *Babel* 36 (3): 155-166.

- Sarnecki, Paweł. 1978. *Rząd a parlament Konfederacji Szwajcarskiej*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Sarnecki, Paweł. 1995. *Zgromadzenie Federalne – Parlament Konfederacji Szwajcarskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Sekuła, Justyna. 2017. Źródła wiedzy tłumacza w przekładzie niemieckiego wyroku sądowego a poprawność translatu. *Comparative Legilinguistics*. Vol. 31/2017: 147-165.
- Stolze, Rade Gundis. 1999. Expertenwissen des juristischen Fachübersetzers. W *Übersetzen von Rechtstexten*, red. Peter Sandrini, 45-62. Tübingen: G. Narr.
- Szwed, Katarzyna. 2012. *Akty ustrojowe Wysp Owczych*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Ustrój państwowy Republiki Estonii*. 2018, red. S. Sagan. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Wendt, Susanne. 1997. *Terminus - Thesaurus - Text: Theorie und Praxis von Fachbegriffsystemen und ihrer Repräsentation in Fachtexten*. Tübingen: G. Narr.
- Wielka kolekcja wiedzy. Encyklopedia multimedialna PWN*. 2018, et.al Bartosz Działoszyński. Warszawa: PWN.
- Wojtowicz, Jerzy. 1976. *Historia Szwajcarii*. Wrocław: Ossolineum.
- Wolnicz-Pawłowska, Ewa. 2014. Nazwy własne w przekładzie. Zarys problematyki. W *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*. Tom: XXVII: 201-214.
- Worbs, Erika. 2004. Eigennamen als Übersetzungsproblem. Beobachtungen an übersetzten polnischen und deutschen Texten. W *Normen, Namen und Tendenzen in der Slavia*, red. Volkmar Lehmann i Ludger Udolph, 409 – 417. München: Sagner.
- Zieliński, Maciej. 1999. Języki prawne i prawnicze. W *Polszczyzna 2000: orędzie o stanie języka na przełomie tysiąclecia*, red. Walery Pisarek, 50-74. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych, Uniwersytet Jagielloński.